

Vá»‹ thuá»‘c tuyá»†t vá»•i tá»« cÃçy nhá»• ná»“i

Á»ng gÁ»p cá»ša BS.CKII. Huá»nh Tá»n VÁ»
22/02/2017

VỀ thuŃc tuyÇt vÝi tề cây

nhí nÓi

* BS.CKII. Huónh T»n Vi

Nhí nÓi

là loại cây quen thuŃc ở vùng quê, ỏc biệt ở n vŃi tác dđng cđm máu hiÇu quŃ.TheoÁ Y Híc CŌ TruyÁn, củ nhí nÓi có vỄ ngít, chua, tính l»ng (mát huyết), chỄ huyết (cđm máu) vào 2 kinh can và th-n, tác dđng bŌ th-n âm, thanh can nhiÇt, làm en râu tóc... Củ nhí nÓi hay còn gíi củ mŃc, h;n liên thŃo có tên khoa híc là Eclipta alba Hassk thuŃc hí cúc Asteraceae. Củ nhí nÓi míc th»ng ếng có thÁ cao tŃi 80cm, thân có lông cęg. Lá míc Ńi có lông 2 m-t, dài 2 - 8cm, rŃng 5 - 15mm.

Cảm hoa hình Ńu màu tr»ng ở k½ lá ho-c Ńu

cành, lá b»c thon dài 5 - 6mm, cing có lông. QuŃ bç 3 c;nh, ho-c d't, có cánh, dài 3mm, rŃng 1,5mm, Ńu cắt, míc hoang kh»p n;i ở nŃc ta. Gíi là củ nhí nÓi vì khi vò nát có nŃc chŃy ra nh» mŃc en.

Những công dđng

Thành phđn hóa híc: Có ít tinh đđu,

tannin, chŃt »ng, caroten và chŃt ancaloit gíi là ecliptin. Có tài liÇu nói

trong củ nhí nÓi có chéa chŃt wedelolacton là mŃt chŃt curmarin lacton và tách ỏc chŃt demetylwedelacton và mŃt flavonozit.

Củ nhí nÓi cing giŃng nh»Á vitamin KÁ có

tác dđng chŃng l;i tác dđng cça discumarin, chŃng chŃy máu tí cung trên Ńng v-t thí nghiÇm. Củ nhí nÓi không gây t ng huyết áp, không làm giãn m;ch, không Ńc.

Nhí nÓi là cây củ quen thuŃc ở các

vùng quê

Theo y híc cŌ truyÁn, củ nhí nÓi có vỄ ngít,

chua, tính l»ng (mát huyết), chỄ huyết (cđm máu) vào 2 kinh can và th-n, tác dđng

bŌ th-n âm, thanh can nhiÇt, làm en râu tóc, chỄ huyết lõ, dùng chữa can th-n

âm kém, xuŃt huyết nŃi t;ng (chŃy máu đ; dày, tiÁu tiÇn ra máu, thŌ huyết do

lao, rong kinh), kiçt lõ, viêm gan m;n, ch»n th»ng s»ng tŃy lđ loét, mŃn ngéa&

Trong dân gian th»ng dùng củ nhí nÓi gíi

v»t lŃy nŃc Á uŃng cđm máu trong rong kinh, tr) ra máu, bỄ th»ng chŃy máu.

Còn dùng chữa ho hen, họ lao, viêm cŌ h;ng, ngày dùng 6 - 12g đŃc đ;ng thuŃc s»c

hay làm thành viên mà uŃng. Có ngŃy dùng chữa nŃm ngoài da, làm thuŃc míc tóc

(s»c uŃng ho-c ngâm vào đđu đêa mà bôi), nhuŃm tóc.

Sách Nam đ»c thđn hiÇu củ nhí nÓi dùng

Á chữa chéng chŃy máu mii êm ngày không đét, lŃy củ nhí nÓi gíi nát, »p vào

giã mĩ ác và trên trán.

Sách Thđn nông bđn thŃo gíi củ nhí nÓi là

'thuŃc cđm máu nŃi tiçng'.

Sách ỏng bđn thŃo viçt, ngŃy bỄ chŃy

máu đ; dŃi dùng củ nhí nÓi »p s½ cđm, bôi nŃc lên Ńu thì tóc s½ míc l;i

nhanh chóng.

iÁn nam bđn thŃo cho r»ng, củ nhí nÓi

làm ch»c r ng, en tóc, chữa khĩ 9 loại tr).

Bđn kinh (ra Ýi cách ây 2000 n m) viçt:

'Máu chŃy không cđm, »p củ nhí nÓi cđm ngay'.

Ngày nay, vỄ thuŃc này ỏc

dùng nhiÁu trongÁ iÁu trỄ sŃt xuŃt huyếtÁ muxi truyÁn, ung th» và nhiÁu bÇnh

khác.

ViÇn Đ»c liÇu tềng nghiêc cêu tác dđng cđm

máu và Ńc tính cça củ nhí nÓi và nh-n thŃy nó có khŃ n ng chŃng l;i tác dđng cça

dicumarin (thuŃc chŃng ông), cđm máu ở tí cung, t ng tr»ng lĩc tí cung. Củ nhí

nÓi không gây giãn m;ch, không h; huyết áp, nh»ng có thÁ gây sŃy thai.

Củ nhí nÓi trong mŃt sŃ bài thuŃc

Thõ huyçt và chÿ máu cam:Á Dùng cũ nhĩ nÓi c£ cành và lá t°ji giã lÿy n°Úc Ầ uÑng.
 Tiêu ra máu:Á Cĩ nhĩ nÓi n°Úng trên miçng ngói sçh cho khô, tán bÙt.
 Mxi lşn dùng 2 chÉ (8g) vÙi n°Úc cçm (Gia tàng kinh nghiÇm ph°ng).
 Tiãu ra máu:Á Cĩ nhĩ nÓi, mã Á 2 vĒ b±ng nhau, giã lÿy n°Úc ngày uÑng
 3 chén lúc ói (Y híc chân truyÁn). Ho-c nÿu cháo cũ nhĩ nÓi (100 g) vÙi 3 lát
 gëng.

Tác dăng °ãc biçt çn nhiãu nhÿt cça

nhĩ nÓi là cşm máu (çnh minh hĩa:Á Internet)

Tr) ra máu:Á CÙt n-m cũ nhĩ nÓi Ầ nguyên rÁ, giã nhuyÁn, cho vào 1

chén r°âu nóng, thành dĒch -c vëa uÑng trong, vëa ãp bã ngoài (B£o thí °Ýng
 ph°ng).

Chÿ máu dị dày - hành tá tràng:Á Cĩ nhĩ nÓi 50g, bçh c-p 25g, çi táo 4 qu£, cam th£o
 15g s-c uÑng, ngày 1 thang chia làm 2 lşn.

Vçt ét chëm nhĩ chÿ máu:Á MÙt n-m cũ nhĩ nÓi sçh nhai ho-c giã nhuyÁn ãp lênÁ vçt th°ng.

Chĩa râu tóc bçc sÙm:Á Cĩ nhĩ nÓi vÙi l°ãng tùy dùng, rĩa sçh, nÿu cô -c
 thành cao rÓi cho n°Úc gëng, m-t ong vÙi l°ãng vëa ph£i, cô lçj lşn nĩa. Cho
 vào lí, khi dùng lÿy 1 - 2 thìa canh hòa n°Úc un sôi còn ÿm ho-c cho ít r°âu çjo
 Ầ uÑng. Ngày 2 lşn, cao này có tác dăng bÕ th-n, ích tinh huyçt.

Ho-c: Cĩ nhĩ nÓi 1 - 2kg, cho vào n°Úc ép

lÿy dĒch -c trÙn vÙi bÙt nĩ trình tí ã °ãc chç sụn nh° sau: nĩ trình tí 300

- 1.000g ngâm r°âu 1 ngày, bóc vĩ, rang khô tán bÙt. Viên hoàn b±ng m-t ong. Mxi
 lşn uÑng 10g. Ngày uÑng 3 lşn vÙi r°âu çjo hâm nóng. Hoàn này bÕ can th-n, xanh
 en râu tóc, khĩi au l°ng gÑi.

Chĩa di mÙng tinh (do tâm th-n nóng):Á Cĩ nhĩ nÓi sÿy khô, tán bÙt. UÑng ngày 8g vÙi n°Úc cçm,
 ho-c s-c cũ nhĩ nÓi Ầ uÑng ngày 30g.

Rong kinh:Á nçu nh!, lÿy cũ nhĩ nÓi t°ji giã v-t lÿy n°Úc cÑt uÑng

ho-c cũ nhĩ nÓi khô s-c n°Úc uÑng. Nçu huyçt ra nhiãu, cşn phÑi hãp thêm tr-c
 bá diÇp ho-c cây huyçt dã&

Tr» t°a l°ái:Á Cĩ nhĩ nÓi t°ji 4g, lá h1 t°ji 2g giã nhuyÁn, lÿy n°Úc

cÑt hòa m-t ong chÿm lên l°ái cách 2 giÝ 1 lşn.

TrĒ chÿ máu cam, nôn ra máu tê dị dày,

thì dùng cũ nhĩ nÓi 30g, lá sen 15g, tr-c bá diÇp 10g, un sôi vÙi n°Úc và chia
 ra uÑng làm 3 lşn trong ngày.

BĒ loét Ñng tiêu hóa chÿ máu, dùng cũ nhĩ

nÓi 30g, cũ bÿc 30g un sôi uÑng.

ChĩaÁ çj thÁ suy nh°ãc, thiçu máu, kém séc, n

không ngon, gşy ççu: cũ nhĩ nÓi 100g, cũ mşn trşu 100g, gëng khô 50g, các vĒ ch-t
 nhĩ, sao sçj, khí thÕ, Õ vào 3 chén n°Úc dëa t°ji, nÿu còn 8 phân, uÑng ngày 2
 lşn.

Chĩa ái ra máu:Á Cĩ nhĩ nÓi 30g, c£ cây mã Á 30g. C£ hai thé còn t°ji

rĩa sçh, giã, ép lÿy n°Úc uÑng (ho-c say b±ng máy sinh tÑ), còn chĩa c£m sÑt
 nóng, ho, viêm hĩng.

Chĩa phá nĩ chÿ máu tí cung:Á Cĩ nhĩ nÓi 15g, lá tr-c bá diÇp 15g. S-c uÑng ngày 1
 thang, uÑng liãn 7 ngày.

Ngoài viÇc thanh can nhiÇt, d°áng th-n

âm, tác dăng cşm máu cça cũ nhĩ nÓi ã °ãc nghiên cëu tÕng kçt qua lâm sàng bÇnh
 sÑt xuÿt huyçt và trong phòng thí nghiÇm, mş ra cách giĒi thích çj chç tác dăng
 cşm máu.

Do v-y, cşn b£o l°u vai trò cça cũ nhĩ nÓi

trong ph°ng pháp chĩa sÑt xuÿt huyçt, vì chÿ máu là mùt trong 2 ççu tÑ gây tí
 vong lÙn nhÿt trong bÇnh này.Á